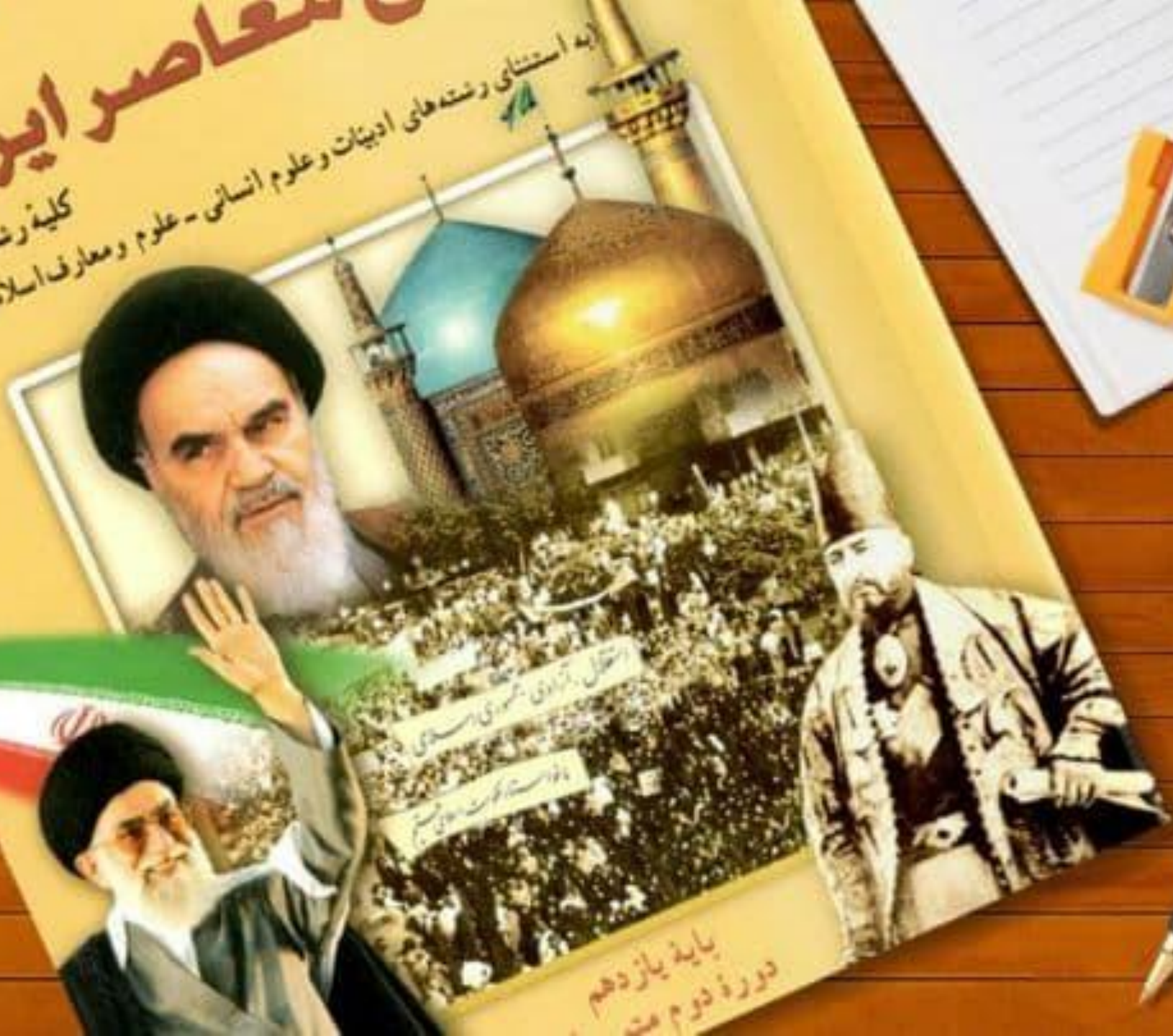

تفصیلات ایران

کلیه رشته ها

علوم و معارف اسلامی

به استثنای رشته های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی

باید یازدهم
دوره دوم مت

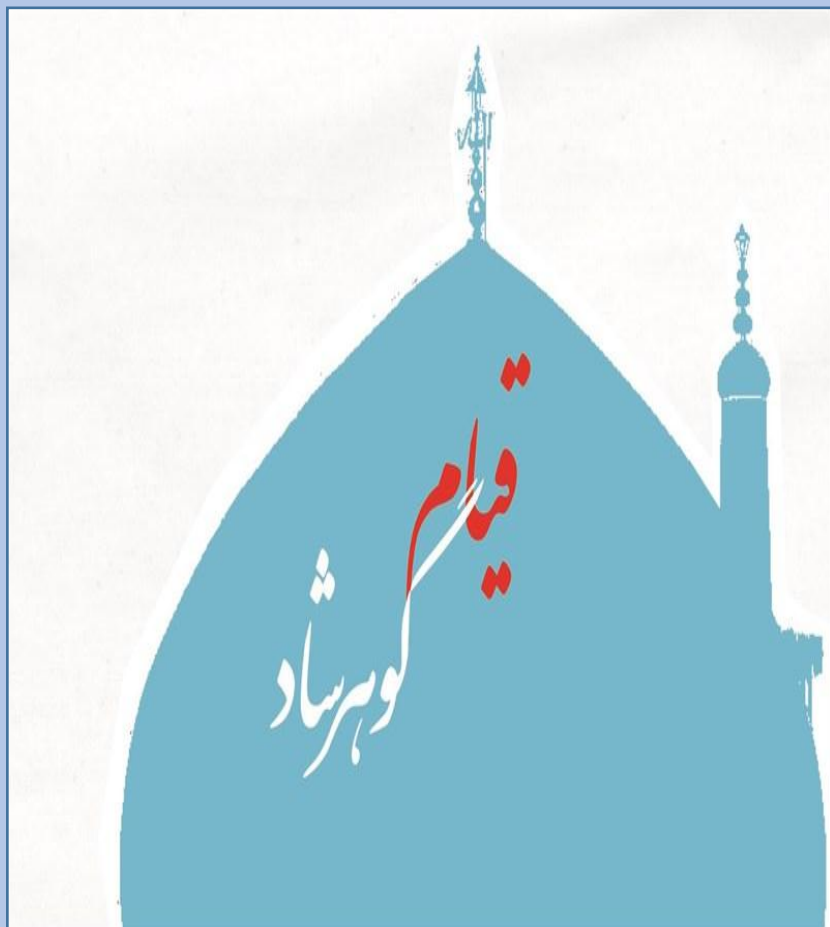
به نام خدا

ویژگی های حکومت رضاشاه

۹

تهیه و تنظیم از : احمد اسدی اقدام . مرنند (آذربایجان شرقی)

فهرست مطالب

ویژگی های حکومت رضاشاه

الف : وابستگی

ب : خودکامگی و حکومت فردی

ج : ترویج ملی گرایی افراطی

د : نظامی گری

ه : تضعیف و تخریب ارزش های دینی

تغییر کلاه و لباس

کشف حجاب و قیام مسجد گوهر شاد

هدف کلی از این درس

در این درس به طور فشرده با شاخصه های حکومت و سیاست های فرهنگی و مذهبی دوره پهلوی اول آشنا می شوید. هدف از طرح این مباحث، آشنایی بیشتر شما با ابعاد فرهنگی و اجتماعی دوران حکومت رضاشاه است.

ویژگی های حکومت رضاشاه

ویژگی های حکومت رضاشاه

وابستگی

خودکامگی حکومت فردی

ترویج ملی گرایی افراطی

نظامی گری

تضعیف و تخریب ارزش های دینی

وابستگی

زورشی به انگلیسی ها نرسید...

ویژگی های حکومت رضاشاه : وابستگی

حکومت پهلوی سر آغاز وابستگی بود .

تا پیش از روی کار آمدن رضاشاه، پیدایش سلسله های پادشاهی و حاکمان ایرانی عموماً در چارچوب **روابط قومی** و **یا اشرافیت داخلی** شکل می گرفت.

زیرا

اگرچه برخی از پادشاهان ایرانی مورد حمایت قدرت های عصر خود بودند ولی خاستگاه و منشأ روی کار آمدن آنها، **بیگانگان** نبودند.

ظهور سلسله پهلوی و روی کار آمدن رضاشاه از همان ابتدا در امتداد **استقرار نظام سلطه جهانی** و **استعمار انگلستان** شکل گرفت .

خود کامگی و حکومت فردی

خودکامگی و حکومت فردی

ویژگی های حکومت رضاشاه : خودکامگی و حکومت فردی

حکومت رضاشاه، حکومتی فردی و استبدادی بود

با وجود اصل تفکیک قوا در قانون اساسی، رضاشاه در همه کارها و ارکان مملکت دخالت می کرد.

نمایندگان مجلس شورای ملی بر اساس فهرستی که توسط فرماندار، فرمانده لشکر و رئیس شهربانی حوزه انتخابیه تهیه و شخص رضاشاه آن را تأیید و به وزارت کشور ابلاغ می کرد، انتخاب می شدند.

بنابراین هرچند که رضاشاه حکومت پارلمانی و نهاد مشروطه را از میان نبرد، اما روش حکومت او با حکومت پادشاهان مستبد قبل از مشروطه تفاوتی نداشت.

علاوه بر مجلس، قوای قضائیه (عدلیه) و مجریه نیز فاقد استقلال بودند. دستگاه های دولتی و وزارت خانه ها، قدرت هیچ گونه تصمیم گیری نداشتند و برخی به سبب شناختی که از روحیه نظامی و استبداد رأی رضاشاه داشتند، حتی قادر به اظهار نظر نبودند.

انتخاب نمایندگان مجلس ، براساس لیست ارسالی رضاشاه

استبداد رای

روحیه نظامی و استبداد رای رضاشاه

ترویج ملی گزائی افراطی

رضا شاه و ترویج ملی گرایی افراطی

شاپوژاڤيس

ملي گرايي افراطي

ویژگی های حکومت رضاشاه : ترویج ملی گرایی افراطی

در دوران حکومت رضاشاه ملی گرایی افراطی با هدف به حاشیه راندن اسلام شدت گرفت.

کارگزاران فرهنگی حکومت رضاشاه، به تقلید از غرب « جدایی دین از سیاست » را از لوازم ملیت گرایی قلمداد می کردند.

آنها بدون داشتن درک صحیح از شرایط تاریخی ایران، همبستگی میان علایق ملی و دینی را که در ایجاد وحدت و اقتدار کشور و هویت ملی جامعه ایرانی نقش مؤثری داشت، نادیده گرفتند.

به حاشیه راندن

کتابخانه

د س ی ا س ت

اجرای برنامه جدایی دین از سیاست توسط کارگزاران فرهنگی رضا شاه

عدم توجه رضا شاه و کارگزارانش به علائق ملی و دینی ایرانیان

مریت هاکس

ایران
افسانه و واقعیت

خاطرات سفر به ایران

▪ **مریت هاکس** نوشته است: روحیه **جدید ملی‌گرایی** در عصر رضاشاه ردپایی از **فاشیسم** به همراه داشت، زیرا بدون توجه به روابط و ارزش‌های تاریخی، تنها به گذشته (دور) می‌نگرد

اقدامات رضا شاه برای ترویج ملی گرایی افراطی

یکی دیگر از شاخصه های ملیت گرایی افراطی دوران رضاشاه، قومیت ستیزی و نادیده گرفتن هویت اقوام ایرانی مانند ترک، کرد، عرب، بلوچ و ترکمن بود.

○ اعمال تبعیض قومی و توسل به خشونت و نظامی گری برای از بین بردن گویش ها و لهجه های محلی، آداب و رسوم و لباس های زیبای محلی که تقویت کننده هویت ملی ایرانیان است با ادعاهای رضا شاه و کارگزاران حکومتی او ناسازگار بود که آثار زیان باری برجای گذاشت.

○ علاوه بر این، برای تغییر الفبای فارسی به لاتین تلاش هایی صورت گرفت.

○ تقی زاده که بر این کار اصرار می کرد، تغییر خط فارسی را تنها با حمایت و به کارگیری زور به دست رضاشاه ممکن می دانست.

FASCISM

- **فاشیسم (Fascism)** در واژه به معنای روش‌هایی که برای تمرکز قدرت در حکومت استفاده می‌شود. یک نظریه سیاسی راست افراطی و گونه‌ای نظام حکومتی خودکامه ملی‌گرای افراطی است که نخستین بار در سال‌های ۱۹۲۲ تا ۱۹۴۵ در ایتالیا و به دست **بنیتو موسولینی** رهبری می‌شد

رضا خان میرپنچ ہشیانگزار فاشیسم ایرانی

قومیت سیتزی و نادیده گرفتن هویت اقوام ایرانی

تلاش برای تغییر الفبای فارسی به لاتین توسط رضا شاه

مهمی زاده

اصرار تقی زاده بر تغییر خط فارسی به دست رضا شاه

آدولف هیتلر

رضا خدیو بهلوی

مقایسه شخصت رضا شاه با هیتلر و تجلیل از او توسط مطبوعات

نظامی گری

رضا شاه و نظامی گری

ویژگی های حکومت رضاشاه : نظامی گری

رضاشاه به سبب خصلت های فردی و روحیه نظامی اش، **ارتش** را رکن و اساس حکومت خود قرار داد.

او **فرماندهان ارتش** را نسبت به سایر مقام های دولتی **برتر به شمار می آورد**؛ و برای ایجاد ارتشی نوین، کوشش های زیادی انجام داد.

تنها برای ترساندن و سرکوب مخالفان داخلی

چپاول و غارت ایلات و عشایر

استحکام پایه های حکومت خود

شکل گرفته بود.

اما **ارتشی** که او
بنیان نهاد

به هیچ وجه ارتشی ملی و مقتدر نبود تا در برابر نیروهای بیگانه کارایی داشته باشد.

ویژگی های حکومت رضاشاه : نظامی گری

رفتار رضاشاه با عشایر ایرانی همانند برخوردی بود که بیگانگان در زمان اشغال کشورمان با مردم این سرزمین می کردند.

او در قیام مسجد گوهرشاد زنان و مردان بیگناه را به خاک و خون کشید.

برتری فرماندهان ارتش بر سایر مقام ها دولتی

رضا شاه و خرید تجهیزات مدرن نظامی

تصویر تانک رایج در ارتش ایران (دوره رضا شاه)

تاسیس نیروی هوایی

نیروی دریایی

نیروی بحار دریایی ارتش ایران محصول ماههای اول سلطنت رضاشاه است.

رژه ارتش رضا شاه

اجباری شدن سربازی

علائق

قد متوسط

موسیقی

چشم منی

رنگ کتونی

دماغ

علامت مخصوص :

عکس بهر قسمت و حوزه نظام و وظیفه
باید مهور باشد

تصویر اولین پایان خدمت

تاسیس بانک سپه (قشون) برای پرداخت حقوق نظامیان

طبق رای دادگاه زمان جنک شیراز عنف از سر ان عشایر محکوم به اعدام شدند

شماره ۱۹۳۰
۱۳۰۰
فوق العاده
کیهان

حسین شهبازی

ناصر طاهری

ولیعصر طاهری

حسین شهبازی

ولیعصر طاهری

حسین شهبازی

ناصر طاهری

حسین شهبازی

ناصر طاهری

**محکومین با اعدام: ناصر طاهری، ولی کیانی
فتح اله حیات داودی، حسینقلی رستم
حبیب شهبازی و جعفرقلی رستم هستند**

• یک نفر به حبس ابد و نفری به ۱۰ سال
حبس محکوم شدند
• مدت بازداشت محکومین به حساب
محکومیتشان گذاشته خواهد شد
• جلسه شور دادگاه مجموعاً در
بغداد انجام شد
• محکومین در باره رای دادگاه

ناصر طاهری

• روحیه محکومین تغییر جزوات
انظرات در باره آنان نخواهد شد
• رئیس دادگاه محکومین را از انباری
دادوگفت ناراحت نیستید رای
دادگاه قابل تجدید نظر است
• فریلدون جویلیکی و حبیب اران

یک نفر به حبس ابد و نفری به ۱۰ سال حبس محکوم شدند

برخورد و رفتار رضا شاه با عشایر همانند رفتار بیگانگان

به خاک و خون کشیدن زنان و مردان در مسجد گوهرشاد

تضعیف و تخریب
ارزشهای دینی

تضعیف و تخریب ارزشهای دینی

ویژگی های حکومت رضاشاه : تضعیف و تخریب ارزشهای دینی

رضاشاه پیش از رسیدن به سلطنت، برای جلب اعتماد مردم و نزدیکی به علما، با ظاهر سازی می کوشید در مراسم عزاداری و مذهبی شرکت کند تا احساسات عمومی را به نفع خود و نقشه هایی که در سر می پروراند، جلب کند.

اقدامات رضا شاه برای جلب اعتماد مردم و نزدیکی به علما

- در نخستین سال پیروزی کودتا، در مراسم محرم و عزاداری امام حسین (ع)، رضاشاه در حالی که **گل بر پیشانی خود** می مالید و گاه بر سر می ریخت، به شعایر مذهبی تظاهر می کرد.
- علاوه بر این، رضاشاه در خردادماه ۱۳۰۳ به وزارت معارف دستور داد که بر مطالب مذهبی و شرعی چاپ شده در مطبوعات نظارت و از درج **مطالب خلاف شرع**، جلوگیری به عمل آید.
- نیز دستور تعطیلی **مشروب فروشی ها** و **قمارخانه ها** را صادر کرد.
- در همان سال عازم عراق شد و ضمن ملاقات با عدّه ای از علما و مراجع نجف، **خود را حامی اسلام معرفی کرد و قول داد که دومین اصل متمم قانون اساسی مبنی بر نظارت علما بر مصوبه های مجلس را، به اجرا در آورد.**

شرکت در عزاداری و مالیدن گل بر پیشانی توسط رضا شاه ، برای جلب حمایت مردم و علما

جلوگیری شود

دستور رضا شاه برای جلوگیری از درج مطالب خلاف شرع در مطبوعات

تعطیل شود

دستور رضا شاه ، تعطیلی قمارخانه ها و مشروب فروشی ها

دیدار رضاشاه با علما و مراجع نجف و تظاهر به حامی اسلام بودن

تغییر سیاست دینی رضا شاه پس از رسیدن به سلطنت

با این همه، **تظاهر به دینداری او**، مدّت زیادی دوام نیاورد.

او، بعد از دستیابی به قدرت مطلقه، به تدریج **ماهیت ریاکارانه** خود را آشکار کرد و هنگامی که به سلطنت رسید، **دیگر ضرورتی برای عوام فریبی و تظاهر به دینداری، احساس نکرد.**

حمله علنی و آشکار رضا شاه به شعایر و ارزش های مذهبی

▪ اولین نشانه حمله علنی و آشکار رضا شاه به شعایر و ارزش های مذهبی، در نوروز سال ۱۳۰۶ در واقعه اعتراض آیت الله بافقی به زنان عضو خانواده سلطنتی که بدون رعایت موازین شرعی وارد حرم مطهر حضرت معصومه (س) شدند، آشکار شد.

▪ دنبال این اعتراض، رضاشاه به قم رفت و با گستاخی تمام، با چکمه وارد حرم شد و آیت الله بافقی را زیر لگد انداخت. پس از آن نیز، دستور تبعید او را صادر کرد.

▪ رضاشاه با سیاست حذف دین از اجتماع، سعی در محدود کردن روحانیون و کنترل حوزه های علوم دینی کرد.

رضا شاه با شعار «اصلاح دین»، کوشید تا ریشه اسلام را برکند

تبعید شد

تبعید آیت الله بافقی به شهر ری

▪ آیت الله محمد تقی بافقی ، اولین فقیهی که مقابل رضا شاه ایستاد . (تولد : ۱۲۹۲ق- بافق یزد/درگذشت: ۱۳۲۵ش)

رضا شاه ، کشف حجاب را از خانواده خود شروع کرد

برنامه های دین ستیزانه رضاشاه

محدود کردن روحانیان و مراسم مذهبی

جایگزین ساختن قانون های غربی به جای قوانین مذهبی

برپایی « کارناول » های شادی و رژه دسته های موزیک نظامیان در روز عاشورا

ممنوع کردن برگزاری مراسم سوگواری حضرت امام حسین(ع)

رواج منکرات و کارهای خلاف شرع

برداشتن حجاب

تخریب مدارس و حوزه های علمیه

تغییر کلاه و لباس

محدود کردن روحانیت توسط رضا شاه

▪ **خانم هاکس** سیاح اروپایی که در آن زمان از ایران دیدن می کرد، در کتاب خود می نویسد: «در ایران پدیده عجیب اسلام دولتی دیده می شود. به طوری که دولت در ظاهر در فکر تعدیل و شاید اصلاح دین و در واقع در فکر **تباه ساختن دین از درون است.**»

برنامه های دین ستیزانه رضاشاه

اقدامات ضد دینی رضاشاه، محصول اندیشه خود او نبود

جریان هدایت گری که این برنامه ها را به وی القا می کرد، متشکل از کسانی بود که در روی کار آوردن و دستیابی او به قدرت، نقش داشتند.

این اقدام ها، به ظاهر تحت عنوان **تجدد خواهی** یا **اصلاح مذهبی** صورت می گرفت.

اما اسناد تاریخی آشکار می کنند که استعمار نوین، برای از میان برداشتن مظاهر دین و روحانیت که مانع سلطه آنها در ایران بود، به این روش ها متوسل می شد.

اقدامات ضد مذهبی رضا شاه به عنوان تجدد خواهی

رضنا شاه، تیمور، قاش و محمد علی قزوینی

آقای میرزا محمد تقی
آیت الله صاحب جلی سید عبدالمکریم

▪ یکی از اقدام های هوشمندانه مرجعیت شیعه در ایران، **تأسیس حوزه علمیه قم** در سال ۱۳۰۱ ش پس از شکست عثمانی در جنگ اول و اشغال عراق توسط انگلیس بود.

موسس حوزه

▪ **عبدالکریم حائری یزدی** , معروف به **شیخ عبدالکریم حائری یزدی** (آیت الله مؤسس) - (۱۲۳۸ ش - ۱۳۱۵ ش) از مجتهدان و مراجع تقلید شیعه و **بنیان گذار حوزه علمیه قم** بود.

مخالفت علما با حرکت های ضد مذهبی رضاشاه

رفتار خشونت آمیز رضاشاه با طلبه های علوم دینی و یورش به حوزه های علمیه، چهره واقعی و ماهیت او را آشکار ساخت ، و دیری نپایید که با به شهادت رساندن علمای آگاه و مبارزی چون آیت الله مدرس و دستگیری و تبعید عالمان بزرگ، پرده از سیاست ضدّ دینی خود برداشت.

با حرکت های ضدّ مذهبی رضاشاه که تخریب هویت ملی و افزایش نفوذ استعمار را در پی داشت ، به مخالفت پرداختند .

آیت الله حاج آقا نورالله اصفهانی در اصفهان

آیت الله حاج حسین طباطبایی قمی در مشهد

آیت الله سید ابوالحسن انجلی

آقامیرزا صادق در تبریز

شهمشید حسین مدرس

دستگیری ، تبعید و به شهادت رساندن آیت الله مدرس

فایز

تغییر کلاه و لباس

تغییر کلاه و لباس

▪ **تغییر کلاه و لباس، بخشی از برنامه شبیه سازی جامعه ایران و هم‌رنگ شدن مردم آن با اروپایی ها بود.**

▪ **لباس و پوشاک هر جامعه، به تناسب اعتقادات دینی، فرهنگ، آداب و رسوم ملی و شرایط اجتماعی و اقلیمی با دیگر جوامع، متفاوت است.**

▪ **اقوام ایرانی، از دیرباز، دارای لباس و پوشش مخصوص به خود بوده اند.**

▪ **نوع لباس و پوشش هر ملت نمایشگر هویت آن مردم است که در کشوری مثل ایران پس از گذر قرن ها و هزاره ها به تدریج شکل گرفته است.**

بنابراین محروم کردن اجباری مردم از لباس محلی و یا پوشش ملی **ضربه زدن به هویت آن ها** است

تغییر لباس و کلاه مردان

تغییر کلاه و لباس

▪ رضاشاه ابتدا با به کارگیری زور، کلاه لبه دار موسوم به «**کلاه پهلوی**» را در میان مردم متداول کرد.

پس از بازگشت از سفر ترکیه، به تقلید از «**آتا تورک**» دستور داد که کلاه پهلوی نیز ممنوع و منسوخ شود و اعلام کرد: «از این پس مردان باید «**کلاه شاپو**» بر سر بگذارند.»

اما

▪ در دی ماه سال ۱۳۰۷، **قانون اجباری متحد الشکل کردن لباس در ایران**، با قید دو فوریت، به تصویب مجلس هفتم رسید.

▪ براساس این قانون، **همه مردم ایران**، اعم از شهری و روستایی و عشایر چادرنشین **موظف به رعایت آن بودند**. مجازات متخلفان، جزای نقدی یا زندان بود.

کلاہ
پھلوی

کلاه پہلوی

کلاه پهلوی

تغییر لباس و کلاه مردان

فایز

یک شکل کردن لباس و کلاه مردان

کلاه شاپو

اجباری کردن کلاه شاپو برای مردان

متحدالشکل کردن لباس و کلاه مردان در سال ۱۳۰۷

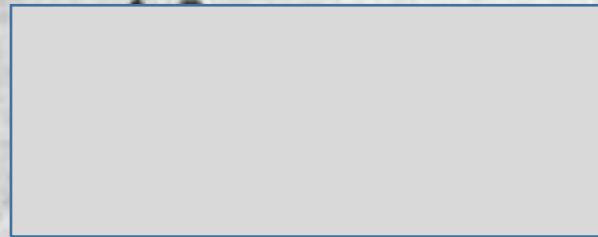

وزارت داخله

حکومت اصفهان

نمره ۲۰۴۲

دارنده این جواز آقای

ولد مرحوم

حرفه

مطابق فقره ۴۴ از ماده ۲

قانون اتحاد شکل در استعمال لباس

روحانیت مجاز میباشد

۱۳۴۴
۱۳۱۵

۴۹

حکومت اصفهان

ط. مطبعه عرفان

تاریخ

وزارت دادگستری و نظارت بر زندان
تاریخ ۳۰ / ۹ / ۱۳۰۸

وزارت داخله

اداره حکومتی و زور

ورقه تصدیق
جناب آقای سید علی الهادی درویش و لایحه سید عباس علی شایسته بر طبق اجازه نامه شماره ۱۰۰۰ / ۱۳۰۸

پیشینه سید بنیادگر مطابق فقره ۳ از ماده ۲ قانون متحد الشكل نمودن البسه

در پوشیدن لباس روحانیت مجاز خواهند بود

تاریخ مورخه ۲۶ / ۹ / ۱۳۰۸

محل امضاء حکومتی و زور
عده ای

جلوگیری از لباس بلند

[حکومت سبزوار به شهربانی سبزوار، ۱۵ آذر ۱۳۱۶]

وزارت داخله، ایالت خراسان، حکومت سبزوار، شماره ۶۵۵۰، تاریخ نوشتن ۱۳۱۶/۹/۵، محرمانه.

اداره شهربانی سبزوار - اغلب دیده می شود بیشتر بانوان سبزوار در موقع رفت و آمد در شهر لبه دور گردون پالتو یا روپوش خود را طوری بی تناسب بلند کرده اند که بواسطه آن می خواهند خود را محفوظ در حجاب داشته باشند. چون مشاهده این منظره در معابر بد نما و مخالف وضعیت امروزه می باشد لازم است در حدود دستورات از این قبیل بانوان که با این طریق لباس بیرون می آیند جلوگیری و ممانعت به عمل آید.

کشف حجاب

کشف حجاب زنان

کشف حجاب

- **تغییر لباس، مقدمه ای برای کاهش مقاومت و حساسیت جامعه نسبت به حجاب و در نهایت، برداشتن آن بود.**
- **ایرانیان از دیرباز مردمی نجیب و موقر بودند.**
- **فرهنگ و تمدن مردم ایران باستان در مقایسه با سایر تمدن های هم عصر خود، از اصالت، عقلانیت، اخلاق و معنویت متعالی تری برخوردار بود.**
- **به خصوص پس از پذیرش اسلام این سنت تقویت شد. پوشیدگی لباس زنان ایرانی جزو فرهنگ ملی و دینی آنان بوده است، لذا مبارزه با آن امری عقلانی نیست؛ به ویژه وقتی که با زور و تحقیر همراه باشد.**

تغییر لباس مردان ، مقدمه برداشتن حجاب زنان

داشتن حجاب و عفاف زنان ایرانی بر خلاف فرهنگ برهنگی رایج در تمدنهای روم و یونان

تاریخچه حجاب: زنان دوره اشکانیان (پیش از اسلام) علاوه بر استفاده از شلووارهای چین دار و پیراهن های دراپه دار و بلند، از کلاه عمامه واری استفاده میکردند که تقریباً بیشتر موهای آن ها را می پوشانید. بلندی لباس ها بقدری بود که مانع دیدن کفش ها می گردید.

ملکه آذر میدخت با تاج و چادر،
از روی کتاب مشرق زمین در
شعر، هنر و زندگی

تقویت حجاب زنان ایرانی پس از پذیرش اسلام

پوشیدگی لباس زنان ایرانی جزو فرهنگ ملی و دینی

کتابت قرآن

کشف حجاب و پیامد های آن

- **مقابله با حجاب** که به **کشف حجاب** معروف شد، به طور رسمی از روز **۱۷ دی ماه ۱۳۱۴** آغاز و با به کارگیری زور و خشونت، دنبال شد.
- فرمان اجباری **کشف حجاب**، با مقاومت های مردم و عالمان دینی شهرهای مختلف ایران روبه رو شد.
- در شهر **مقدس مشهد**، مردم به نشانه اعتراض، در **مسجد گوهرشاد** اجتماع کردند.
- به دستور مستقیم **رضاشاه**، مأموران، مسجد را به محاصره در آوردند و با پتک در مسجد را شکستند و وارد صحن شدند و **با مسلسل های سنگین**، از اطراف و بام های حرم مشرف به صحن مسجد گوهرشاد، آنها را به گلوله بستند و جمع کثیری را به شهادت رساندند.

روز هفتم دیماه ۱۳۱۴
را به خاطر بسازید

کشف حجاب (مقابله با حجاب)

برداشتن حجاب زنان با روز توسط ماموران دولتی

مقاومت مردم و عالمان دینی در برابر فرمان اجباری کشف حجاب

پیام
گوهرشاد

«قیام مسجد گوهر شاد»

اجتماع مردم مشهد در مسجد گوهرشاد

photo : M.Mahdi Dorani

سرکوب قیام مردم مشهد در مسجد گوهر شاد

به مسلسل بستن اجتماع مردم مشهد در مسجد گوهر شاد

aparat.com/razavivtv

بخش دیگری از فعالیت های بیدارگرانه علما در زمان رضاشاه، مبارزه با گسترش **کمونیسم در جامعه** بود که در سال های پس از برکناری و تبعید او، تشدید شد.

مبارزه با

گرویدن به
کمونیسم

خسته نباشید

موفق و سر بلند باشید / احمد اسدی اقدم - مرند (آذربایجان شرقی)

تاریخ

کانال تخصصی «تاریخ من» @tarikheman3